

СЕКЦІЯ 8. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РЕЛІГІЄЗНАВСТВА ТА ФІЛОСОФІЇ РЕЛІГІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-381-4-47>

БОГ І ЛЮДИНА: ОНТОЛОГІЯ МОРАЛІ

Дрост С. В.

студентка IV курсу

*Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

Досліджуючи питання взаємозв'язку релігії і моралі, ми можемо натрапити на проблематику наступного визначення: а хто власне постає причиною для існування моралі, Бог чи людина?

З одного боку теоцентричні теологи вказують на Бога, котрий є ідеалом, істиною і взірцем для наслідування, тобто від є джерелом моралі і визначенням їх ієрархічних ступенів. Проте з іншого боку багато антропоцентричних теологів і загалом дослідників вказують на людину, як головну причину і сенс існування моралі, бо без людини не було б потреби ні в ідеалі, ні в ступеневій градації моралі. Так як лише людина потребує розвитку і рефлексії власних дій, пріоритетів і цінностей і лише вона здатна осмислити такі трансцендентальні поняття, як мораль й ідеал.

У найвідомішій роботі Томи Аквінського – теолога Середньовіччя – «Сума теології» одним із п'яти шляхів доказу існування Бога був той, що виходив зі ступенів моралі: «Четвертий шлях виходить від різних ступенів, котрі знаходяться в речах. Ми знаходимо в речах щось більш чи менш блага, істинне чи благородне. Але о більшій і меншій мірі кажуть в тому випадку, коли мають різну приближеність до чогось найбільшого. Тож є щось найбільш блага, істинне і благородне. Звідси виходить, що є щось, що являється для всього причиною блага й інших довершеностей, і ми її називаємо – Бог» [1, с. 823–831] – тобто це твердження доводить пряму приналежність Бога до моралі, бо без Нього б не було найвищого добра, блага, істинного, благородного тощо. Бог є для нас ідеалом усіх цих понять.

Поза тим, що Тома Аквінський, як і більшість теологів Середньовіччя вважає, що мораль і все моральне виходить від Бога і «вічного

закону», він також транслює нам ідею того, що мораль є для людини і спричиняється нею: «моральне добро зумовлюється людською волею та діяльністю людини, її поведінкою, які завжди повинні узгоджуватися з вимогами Божого закону, який Тома назвав «вічним законом». Саме у ньому і слід шукати найвищий моральний критерій життя. З іншого боку, є очевидним, що моральне зло є не чим іншим, як браком чи відсутністю гармонії людської поведінки з цим найвищим законом і свідченням того, як воля переступає поріг дозволеного» [2, с. 91] – тобто можемо зробити висновок, що без людини не було б ступенів моралі, бо не було б нікого, хто міг би це оцінити і досвідчити. У вищезазначеного дослідника ми також знаходимо доречне обґрунтування, а саме момент автономності людини, свободи волі, яка керує нею і допомагає самостійно відшукати, досягти «вічний закон», себто найвищий критерій життя, праведність. І власне ця автономність, свобода волі і можливість осмислити трансцендентальне відрізняє людину від інших живих істот, які не можуть в цьому питанні замінити людину, бо вони не потребують моралі, вищого добра і блага.

Відтак тема онтології моралі є складною і досить дискусійною, проте виходячи з вище описаного, можемо зробити висновок, що мораль і вище благо ідуть від Бога, проте через людину і виключно для неї.

Література:

1. S. Thomae Aquinatis Summa Theologiae, сига e! studio Sac. Petri Caratello, сит textu ex recensione Leonina. Prima pars. Roma, Marietti, 1952.

2. Яремчук С. Релігія і мораль: філософський аналіз основних концепцій Середньовіччя. *«Інтелект, особистість, цивілізація»*. 2013. № 11. С. 95–105.